

z bohatství božské slávy (srov. Kol 1,27)

*Byla by ostuda pozorovat proud a nevidět jeho prameny.
(Cicero, O řečníkovi 2,117)*

Označení *Žijeme v době papeže Františka* podtrhuje, že se nacházíme uvnitř jeho pontifikátu. Leccos v textu je komentářem k jeho stanoviskům. Vycházíme z historické zkušenosti, že postoj k papežství odpovídá širšímu pojetí církve i přijetí hlubších duchovních tajemství. S využitím Ciceronova citátu se zaměřujeme na osobnost Františkovu též s pohledem na prameny, směřující k podobě jeho současného hodnocení. „František“ není jen kořistí politiků, ale zejména spirituální teologie. Samozřejmě: neklademe politická vajíčka do hnízda duchovního života, ale naopak: z podoby duchovního „faktoru“ vyrůstá i hledisko politické. Proto východiskem zůstává teologie.

Najednou pozorujeme, že duch člověka nebije jako kyvadlo od jednoho extrému k druhému, ale že se jeho chování již spíše vyprofilovalo. A tím, že se zdá jakoby duch stran, mentálních struktur a společenských faktorů byl silnější než člověk sám, je potřebné akcentovat hlubší pozadí skutečnosti: našeho ducha v Duchu. Odtud teologie promlouvá.

Soubor „hranatých odstavců“ se původně měl jmenovat *Vůně věcí*, ale tu kdosi přišel s námitkou, že vůně je příliš orientální a věc zase tuze obecná. A když tedy nezvítězila ani jednoduchost dvou prostých VV, nastalo pokušení oznámit pravý úděl textu pomocí „elefantnějšího útvaru“: Nesoustavné čekatelky

na milost: odlupky či pohozky pracovní – neučesařata a rozrostliny. Tím snad nahlédneme do vlastní povahy publikace.

Že to nejsou momentky, vyplývá z toho, že se jich autor pořád drží. Že jsou leckdy „bradavičnaté“, neodpovídá ani tak bezprostřednosti, jako dikci autorova sdělení. Pokud text sleduje členění, které si vytyčil už při knížečce *Hledání jakosti* (totiž čtyři sektory: duchovní život, kněžská témata – ta proto, neboť autor tuto profesi zná lépe než jinou, kulturní přesahy a témata společenská), zdá se, že ono vhodně napomůže k plynulé četbě.

I tím, že text je popularizující, nijak nevyloučil doprovodné seriózní bádání; že nejsou citované knižní tituly uváděny pod čarou v poznámkové zóně (apod.), neznamená, že opomíjí požadavky metodologické. Leckdy kopírujeme z ciziny například formu umělých seskupení snadno dohledatelných pramenů, ale je užitečné dodat, že se i tato v samotném zahraničí ani ve vědeckých kruzích už příliš neuplatňují. Obecnější souvislosti, podepřené precizními odkazy ze světa systematické reflexe, čtenář najde v jiných autorových textech.

Rozlišovací znaménko není (jak se častěji uvádí), zda světu říkáme *Ne*, nebo mu podáváme ruku, ale zda, když světu ruku podáváme, myslíme konkrétní „věc“, nebo jen ideologické (virtuální, abstraktní) „předměty“ (ideje). To, co je obecné, mělo by být vnitřně provázáno s konkrétním. Podobně říkat *Ano* člověku znamená přijmout konkrétního člověka (leckdy odlišného od představ o něm), nikoli si osvojit paušální výpovědi o „kráse člověčenství“.

Větší množství hodnocené beletrie chce upřednostnit teologickou zkušenost, že mnoho „ušlechtilé spirituality“ nacházíme právě v ní. Častěji se v ní opakují témata: Cožpak byli lidé náboženští proto, že neznali námitky proti náboženství? – Pokud je někomu již od malička vštěpováno smýšlet o člověku a vůbec o světě špatně, jak se může přerodit v toho, kdo vidí krásně? –

A lidé si bez Boha mezi sebou rozumějí? – S Bohem je vše velké, bez Boha je vše malé. – Věci, které vyvstaly v Duchu, jsou už nyní s námi na věčnosti. – Vznešenost obsahuje nechlubivou praktičnost.

Kroužíme kolem tří prestižních výrazů: srdce jako kýč (případně pouze citová oblast), srdce jako statečný projev „vyzrálé osobnosti“ a Srdce, kvůli němuž se odvažujeme jít „s kůží na trh“. Shrnující charakteristikou zůstává: *Vraťme se do jeho Srdce!*

Pro ty, pro něž jsou hodnoty ve stejné rovině důležitosti, při setkání s nestandardním slovem se u něj zastaví a dále již nepokračují. A přitom není ani řečeno, že by takovému slovu nerozuměli: pouze jim připadá nezvyklé. „Zastavit se“ pak znamená, že vedou rozpravy, zda by nebylo možné užít jiné – což může být často obohacením (i nezbytnou korekturou) pro autora zmíněného slova; avšak „duchovně křehké“ je jejich následné počínání: zmocnil se jich pocit nedůvěry nejen vůči dalším slovům či obsahu, ale dosti i vůči autoru. Jejich strukturální postoj je již tak výrazný, že vlastně již nedokážou číst klidně a se zájmem dále: předsudky totiž rostou stejně tak, jak zpochybněná hodnověrnost („nepřesného“ autora). Tu nejde o omlouvání chyb, ale o hlubší pohled na duchovní rozlišování: drobnost zastíní celek.

Není křik jako křik. Je zavázán křikem Jeremiáš, má-li od Hospodina příkaz: Křič na ulici etc. Křičí nám Růžena z Limy, vykřikoval by po univerzitách František Xaverský (dnes by řekli, že se pomátl), aby duchovní život uspořádal (až následující) vzdělávání. Ale máme také proslulá slova Petra Juliána Eymarda, že ten, kdo přijímá svátostného Krista v eucharistii, po druhých nekřičí, nehuláká. Existuje však i potlačený řeholník (obdobně si počíná leckterá manželka), jenž dlouhá léta nemůže vyslovit názor, takže výkřik, i na představeného, je SOS odpovídající nespravedlnosti (nebo tomu, jak on situaci sám chápe). Je dále hulákání jako „sport“, jímž cíleně urážíme, domáháme se svého, druhého (adresáta) „válcujeme“ hrubozrností; ale je zase křik, který mimořádně odpovídá zúčastněné plnosti pro dobré téma (což žádá velice pokorné rozlišování), anebo jednoduše „smrt v očích“ křičícího cholera může být méně (křik) hanlivý, nežli úsměšek logicky vyrovnaného klidase, „saducejé“ s vnitřním, nezahlednutým odsuzováním i bez

grimasy. Odvolávat se na právo křiku určitě nelze při nezvládnutém křičení. Hněvivý křik rovněž vede k úzkostem. Dovedovat, že táhlé mlčení nazlobeného je horší nežli vyhřeznutý hnis křičícího, možná svědčí o tom, že máme „s hněvem napořád co dělat“. Je tedy potřebné duchovní rozlišování. Kdosi říká: Ty nekřič nikdy, a pokud křičí druhý, rozlišuj.

Hlavní teze papeže Františka o manželství: **(1)** Nelze hovořit o manželství bez otázky **dětí**, neboť existuje oprávněná obava, že se jejich problémy stanou bludným kruhem (*circulus vitiosus*). „Nezraňujeme“ manželství poukazem na rodinu, neboť – byť by byla nutná obezřetná citlivost u bezdětných manželství – toto téma není tabu, ale pomocí k vyrovnání (přijetí) toho, co (i nezaviněně) nastalo. **(2)** Nelze přednostně hovořit o štěstí manželského života, ale o duchovní dispozici **přijímat to, co právě je** (i neútěchu, a v ní spatřovat Boží přítomnost); tím se vyloučí virtualita snového „kdyby“, která pak ostatně omrzí, nebo se (častěji) stává expanzivním vymáháním si nějakého „musí mi být fajn, mám na to nárok“. **(3)** Je důležité manžele nejen přivádět k sociální participaci na děních ve světě, a to především zesílením vazby na místní realitu nežli k ideovému univerzalizmu, ale zejména je potřebné přivádět manžele (zapojit je též) **do krásné liturgie**. **(4)** Intimita (sexualita) musí vycházet **ze vzájemného vztahu**, nikoli naopak. **(5)** Kněz by měl mít citlivý a adekvátní vztah k těm, kdo se nacházejí ve výkyvech; nejen naslouchat, ale dát kompetentní stanovisko, odpovídá jeho vlastnímu **kvalitnímu duchovnímu** životu. Je téměř neomluvitelné, pokud kněz nechává stranou ty **rozvedené** manžele, které dříve znal a běžně se s nimi setkává (a přitom o jejich trápení nezavádí). **(6)** Celá „psychologie“ komunikace odpovídá duchovnímu hledání a rozvíjení **společných množin**. Je-li vždy potřebné hledat východisko z krize, měl by se vážně

zohledňovat také přirozený **rytmus času**: neuspěchat „léčbu“ abstraktním požadavkem rychlého protiopatření. (7) Vše je řešitelné, existuje-li plynulá, vroucí a věrná **modlitba**.

Ti, kdo nechtějí přijmout hlubší Ježíšův život, svůj afekt (ne-li zášť) obrací proti těm, kteří takový Pánův život zakoušejí. A zároveň odpovídají: Tak sis skutečně Pánem moc jistý!, přičemž jim naskakují argumenty o domýšlivosti (oněch zakoušejících), takže tito (zakoušející) toto nemohou argumentací ani dotvrdit (vyloučila se tu již rovina důvěryhodnosti), ale spíše stav snášejí s trpělivým mlčením. Známkou Božího díla je rána jeho Srdce.

Slovo je život, neboť se stalo tělem, a proto lze z pohledu eschatologie (vstupu Božího vítězství do našich křehkostí) říci, že Slovo, pokud k nám hovoří, náš život umocňuje.

Že nejsme Pánovi služebníci, ale již pouze přátelé: pak bychom museli vyloučit vysoký počet liturgických textů, kde se služebníci zmiňují. Ale doplníme větu s trochou „ontologie“: Pán nás nazývá přáteli proto, že to on vyslovuje, on nás k této svobodě zve, nikoli, že na toto důvěrné označení máme nárok. Neměli bychom se obávat na Pána dívat jako na Služebníka!

Spojení Tábora a Golgoty patří na tomto světě mezi největší moudrost; bez Golgoty není zakoušená vztahová trojičnost. A není neduchovní ten, kdo má bolest, neútěchu. Proto Velikonoce mohou být Vánoce. Uspořádání tělo-duše-duch (v Duchu) bylo u prvních lidí situované v opačném sledu, než je nyní u nás (to, co bylo patrné „na pohled“, byl duch). V dnešním „antropologickém“ rozpoložení totiž nejdříve vyhodnocujeme člověka (či hodnoty) „živočišně“, fyzicky, materiálně (říkáme

třeba, že jde o „chemickou továrnu“: líbí se nám / nelíbí); ti zralejší („psychici“) si už ovšem všímají hlouběji (ale uvážnou pohledem na chybách či potřebují nabídnout neklidnou kritiku); ti, kdo jsou duchovní, vnitřního rázu (duchovní k duchovnímu totiž patří), čtou *srdce*, v němž shledávají Boží jednání (například, že někdo ustupuje do pozadí, mlčí, obětuje se apod.). Po pádu (u nás lidí) nejdříve máme utrpení, teprve pak přijde „ke slovu“ oslavení; v ráji před pádem tomu bylo naopak: nejdříve bylo oslavení a pak bylo pozvání (sestoupení) k utrpení. Ten, v kom se setkal Tábor s Golgotou, spojuje Velikonoce s Vánocemi. Pro toho, kdo má za sebou Golgotu (plnější účast na ní), pak Láska nejen do něj vchází, ale také z něho vychází. Jinak plody nevydá: vchází-li „zatím“ Láska jen dovnitř.

Šéma („Slyš“) „miluj Pána z celého srdce, z celé duše, z celé mysli“ (srv. *Mk* 12,28) znamená, že srdce (nikoli pouhý cit) otevírá rozvinutí (a zdraví) myšlení (rozumu). Někdo totiž uvádí: Nejdříve pracuji rozumem, pak až připustím, že občasně se nasadí srdce, znamená, že se rozum nerozvine a srdce se ztrácí.

Hospodin neudělá nic, aniž zjeví svůj úradek svým služebníkům, prorokům (srv. *Am* 3,7). – Vnitřní ucho rozeznává: rozezná ústa i srdce. Naše srdce jsou hlubiny světa. – Srdce i Láska je živá Osoba, nikoli pouhý princip. V tom se liší křesťanství od „ismů“. – Účinnější je psát o živých světcích nežli o jakýchkoli lidech. Ne, že si nevážíme „běžných smrtelníků“, ale jejich život zatím není v celku – a nemá komunikativní účinnost. Z očí světce vyzáruje (ne metaforicky, ale ontologicky) Boží všemohoucnost. – Kdo žije z Boha, vidí trojičně! – Všimati si, co ve svém srdci velmi pocítujeme (v srdci, ne v nervové soustavě). – *Odpuštění je jediný způsob, jak může začít ekumenismus.* – Jakmile někdo hovoří donekonečna o tom, že „si“ musí odpustit, je

dobré ho upozornit, že léčba od vsouvání odpovědnosti do anonymní minulosti (plus obviňování předků; proč Freud vždy o minulosti hovoří jenom jako o patologii?) začíná konkrétní práci pro budoucnost; odpustit „si“ (existuje takový směr?) znamená: odevzdat se Pánu. – Proč nám působí úsměv, řekne-li se, že máme žít ve svém srdci jako andělé? Je to výsměch Bohu, jenž stvořil nedokonalé služebníky, pomocníky? A pokud jsou, jak opakovaně hovoří Písmo, „dokonalí“, že by neuměli s námi jednat, komunikovat? Kdo totiž stojí upřímně a pravdivě před Bohem, zahrnuje v sobě něco andělského. – Být solí: odpouštět. – Proto: živit druhá srdce nemělněným pokojem.

Každé srdce je Kristu vzácné, když je v jeho ruce! Pán i přes *jediného* člověka, skrze něhož se vtělil, může zjednat obecné maximum (srv. Eliáš ve Starém zákoně). Taktéž tzv. Liga malých duší, dílo Markéty belgické: i přes nepatrného, neznámého člověka, Bůh koná významné dílo spásy. – Nestydět se za Kristovo Srdce: jít přímo k ryzí lásce, přijmout jeho pozvání ihned. – V nás a s námi tvoří Pán nové dějiny lásky – dějiny jeho Srdce!

Pokud byl Adam „dechem“ Hospodinovým, šlo o „dýchání“ (*istina*, pravda). Co to znamená, že Otec vdechuje skrze Syna Ducha Svatého? Pak lze – v síle „dýchání“ napsat i „katolickou“ knihu, která by jednala zcela čestně o různých tak paradoxních průřezech manželství, řeholního života. Ale kým může Duch procházet, abychom chápali slova více nežli jen foneticky? *Duch Svatý není souhrn životní kalkulace*. Po Velikonocích Kristovo „dávám pokoj“ při vstupu do místnosti, kde byli shromáždění apoštolové, znamená: „Sebe do vás vdechnu“. Augustin vdechuje Pánův život, jak uvádí ve Vyznáních. Dýchání je automatické, odpovídá perichorézi a vycházení ze Syna a Otce (*filioque*). Proto je dýchání Srdce dýcháním jedné Osoby Osobou, což

odpovídá trinitárním zákonitostem. Není to metafora, ani nadstavbový rétorismus (ani nějaký erotismus, jak kdosi podotkl). Krev je celý Kristus, Hostie je celý Kristus, podobně Srdce: nejsou to části či dokonce atributy, nebo jen symboly. Subjektem vnitřně božských vycházení v aktivním i pasivním smyslu, jsou božské Osoby, nikoli božské přirozenosti. Duch Svatý vychází z Otce i Syna, jako z jediného principu jedním jediným dýcháním (*spiratio*). Pánovo objetí, ač pevné, je stále hlubší a více božské. Často, podle mystiků, Pán vybízí k „dýchání“: dýchat jeho Srdce, Ducha, Vzkříšení apod. „Dýchání“ či vdechnutí souvisí nejen s životem Trojice, ale také se Slovem Božím – vše co je v Písmu napsáno, je vdechnuto Bohem (srv. *2Tím* 3,16).

Prokrastinace je odkládané plnění povinností (či v nějaké profesi úkolů), přičemž taková „nedodělávka“ dotyčného velice mrzí. Řekl bych, že jde o „složitý bič“ pro perfekcionisty, kteří nikdy nemohou (dokonale) začít, neboť se jim prý nedostává potřebných příležitostí. Je zajímavé, že toto slovo, byť cizí, lidé znají; je patrné, že se jeho obsahem zaobírají; leckterí ho též častěji vyslovují. Jde o komplexní „postoj“. Nejenže je přítomná lenost (ta zde ještě není kořenem, ale spíše projevem), nepraktičnost (přínejmenším v porovnání si priorit), nezáměr o reakci druhých (vlastně asociálnost; sám si určuji čas bez kontextu, jako i jeho rytmus a využívání), alibismus, sousedící snad i s fabulací, ale jde též o vyhaslost duševního světa, kde nepostačí vůle, motivace, ani hrozba sankcí. Bolává civilizační nemoc.

Blahoslavenství v zobrazení Jana Jemelky. Ježíšovo „menší“ Srdce důvěrně spočívá v Srdci Mariině, přičemž pulzují obě stejně. Obě spojují modré nebe s bílou, v biblické mluvě „zlátou“, tedy čistou, tudíž barvu již proměněné země, onu spodnější část. Je-li sedm mečů, působících rány Marii přes utrpení Kristova Srdce (to je probodáváno sedmi meči), přítomných již

v nebi – říká se tím, že naše bolesti jsou proměněnými hodnotami patřícími nebi – pak i osm blahoslavenství, nebeské hodnoty, jsou naopak přítomné na zemi – jsou totiž svědky země proměněné, tedy naprosto bílé, bez kazů, tudíž již vykoupené. Je to onen paradox: nebe v našich bolestech a zase země uvnitř Pánova vítězství. A vše je spojené díky pulzujícím Srdcím Ježíše a Marie, společným v jednotě, z níž vše do nás a do světa vychází. Počet sedmi mečů ukazuje dokonalost oběti, zatímco osm blahoslavenství ukazuje biblickou plnost: dovršení rozrostlého Pánova vítězství. Jednotlivé barvy blahoslavenství představují individuálně rozlišenou lásku, s jakou nás Pán stvořil. Jako jsou nám vlastní barvy našeho života, tak jsou nám přidělovány i barvy, vycházející z Pánova (a tím i Mariina – neboť ona je Královnou blahoslavenství) Srdce. Pohyb každého blahoslavenství vyjadřuje tajemnou cestu putování: hledání a nalézání Pánova (a Mariina) Srdce.

Člověk umírá proto, že neunesse vzrůstající radost z Pána. Pán podruhé nepřijde proto, aby důtkami udělal pořádek, ale aby nás našel, jak po něm toužíme v co největší míře. – Modlitba a chudoba srdce (Chudobný Pán v srdci) bytostně souvisejí; jinak se (pouhý) „zájem“ o modlitbu nepovznese nad přirozenou (netopornou) soustředěnost. – Jsou někteří teologové, kteří už nedokáží stát ve druhé řadě a soustředěně kontemplotovat uvnitř – musejí se neustále ohlížet, zda jsou pozorováni, zda je „snímá něčí zrak“. – Často nám Pán dává svou moudrost až v nejzazším časovém údobí: je to záměr jeho Srdce. – Jsou nezměrně účinná, a přitom nepochopitelná Kristova slova: Záře lásky neustále na nás vyzařuje, abychom touto září zářili z nás na druhé. A potom: Že jsme stále ukrytí pod pláštěm Panny Marie; tam dokonce smíme uschovat to, co je plně diskrétní. – Bolest a radost, obojí dohromady, napořád a ve stejný čas. Na kříži: radost z vykoupení, bolest, že se Slovo vydává pro někoho marně.

Obsah

Z bohatství božské slávy (srv. <i>Kol 1,27</i>)	5
Duchovní život.....	8
Kněžská témata	103
Kulturní přesahy	156
Společenská témata	330
Biblické odkazy	439
Shrnutí	440
Summary	441

Michal Altrichter

*Žijeme v době
papeže Františka*

Odpovědná redaktorka

Luisa Karczubová

Návrh obálky Tomáš Ježek

Sazbu písmem Baskerville Ten Pro
zhotovilo Refugium dtp

Vydalo nakladatelství Centra Aletti

Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.

Křížkovského 4, 772 01 Olomouc

e-mail: refugium@refugium.cz

www.refugium.cz

jako svou 480. publikaci

Tisk a knižní zpracování

Printo, s.r.o., Ostrava

Vydání první

Olomouc 2018

ISBN 978-80-7412-289-7

cena 350 Kč (včetně DPH)